

บทที่ ๗

เสียงพยัญชนะไทย

ในวิชาภาษาศาสตร์เรามักจะพูดถึง เสียง ไม่ใช่ตัวอักษร ดังนั้นจึงอย่าได้เอาตัวพยัญชนะไปสับสนกับเสียงพยัญชนะ ทั้งนี้ เพราะตัวพยัญชนะหลายตัวอาจจะแทนเสียงพยัญชนะเสียงเดียว เช่น ศ ช ส ซ แทนเสียง /s/ เสียงเดียว ขอให้สังเกตว่าเราใช้เครื่องหมาย (ทับ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า slant) เขียนล้อมหน่วยเสียง หรือบางครั้งพยัญชนะตัวเดียว เช่น ท มีสองหน่วยเสียง คือ /d/ ในคำว่า มณฑป และ /h/ ในคำว่า มณฑโต เป็นกัน ดังนั้น เมื่อพูดถึงเสียงจงอย่าได้เอารูปพยัญชนะมาเกี่ยวข้องเพราะจะทำให้ไขว้ไขว

การหาเสียงพยัญชนะ ที่จริงแล้วในฐานะเจ้าของภาษาการที่จะบอกว่าเสียงใดเหมือนกับเสียงใดนั้น น่าจะเป็นการง่ายมาก เพราะได้ใช้เสียงนั้น ๆ อยู่เป็นประจำส่วนมากมักจะบอกได้ถูกต้อง แต่ถ้าให้คนที่พูดภาษาอื่นมาฟังบางครั้งจะต้องอธิบายให้เขาฟัง หรือให้เหตุผลกับเขาว่าทำไม เราในฐานะเจ้าของภาษาจึงคิดว่า เป็นเสียงเดียวกัน เป็นกันที่ว่า ชาวต่างชาติคนไทยมักจะออกเสียง ข ของพยางค์แรกเป็น ห เมื่อพูดเร็ว ๆ และไม่เน้นเสียงหนักบนพยางค์แรก ซึ่งฟังก็คล้าย ๆ กับพูดว่า หังข้าง แต่ถ้าเป็นคนไทยเรารู้ว่าหน่วยเสียงของทั้งสองพยางค์นี้เป็นหน่วยเสียงเดียวกันคือ /kh/ แต่ผู้ฟังที่ไม่รู้ภาษาไทยจะไม่ค่อยยอมเชื่อ เพราะเสียงที่เขาได้ยินในพยางค์แรกนั้นไม่ใช่ /kh/ แต่เป็น /h/ จึงเป็นการยากสำหรับเขาที่จะเชื่อ

ในที่นี้ เราจะใช้คำว่าเสียงพยัญชนะในความหมายว่าเป็นเสียงที่ไม่ใช่เสียงสระเสียก่อน ตอนท้ายบทนี้ผู้อ่านอาจจะเข้าใจขึ้นว่าเสียงพยัญชนะมีลักษณะอย่างไร และเมื่ออ่านบทที่เกี่ยวกับเสียงสระจบลงคงจะเข้าใจเสียงพยัญชนะแจ่มแจ้งขึ้น

การหาเสียงพยางค์นั้น เราก็จะต้องเอาคำที่เราพูดมาเปรียบเทียบกันว่า คำนั้น
 ต่างกันทั้งทางเสียงและความหมายหรือเปล่า เรื่องนี้จะค่อนข้างมากเพราะคำบางคำ
 มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน เช่น กั้น กั้นยี้ กั้นป์ กั้นท์ กั้นท์ ฯลฯ
 เป็นกัน ถ้าหากว่าใช้คำใดคำหนึ่งข้างบนนี้ลอย ๆ แล้ว จะไม่รู้ว่าจะหมายความว่า
 อย่างไร เมื่อใช้เข้าประโยคที่มีใจความช่วยก็จะบอกความหมายได้ทันที เช่นนี้เรา
 ก็ถือว่าคำเหล่านี้พ้องเสียงกัน หรือมีเสียงเดียวกัน บางท่านอาจจะนึกในใจว่าแม้คน
 สองคนออกเสียงคำๆเดียวกันเสียงก็ต่างกันเช่น คำว่า กั้น สองคนอาจจะออกเสียง
 ผิดกัน เสียงของคนหนึ่งอาจจะมีความถี่ต่ำ แต่อีกคนอาจจะมีความถี่สูง หรือเรียก
 ง่าย ๆ ว่า คนหนึ่งเสียงห้าว อีกคนหนึ่งเสียงแหลม แต่เจ้าของภาษาก็บอกได้ว่ามัน
 คำๆเดียวกัน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในภาษาพูด ผู้ฟังที่เป็นเจ้าของภาษาได้รู้จัก
 ลักษณะที่ไม่สำคัญออกไปเสียมาก ดังนั้นถ้าผู้ฟังที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาอาจจะไม่รู้
 ลักษณะที่ไม่สำคัญซึ่งควรระวังและไม่ต้องใส่ใจฟังนั้นมีอะไรบ้าง

วิธีการที่นักภาษาศาสตร์คิดเป็นหลักก็คือ การหาคำที่มีเสียงต่างกันเพียงเสียง
 เดียวมาเปรียบเทียบกัน เช่น กั้น กับ มั้น เป็นกัน จะพบว่าต่างกันทั้งเสียงและ
 ความหมายทางคำนี้เสียงก็ต่างกันเพียงหน่วยเดียวคือ ระหว่าง /k/ กับ /m/ ซึ่ง
 เราถือว่าต่างกันที่หน่วยเสียง วิธีการที่เอากำคำที่มีลักษณะทางเสียงต่างกันเพียง
 หน่วยหนึ่งอย่างใด คำว่า กั้น และ มั้น เราเรียกว่า คู่เทียบเสียง (minimal pair)
 ดังนั้นเราอาจจะให้นิยามอย่างคร่าว ๆ ของหน่วยเสียงว่าเป็น หน่วยย่อยที่ปรากฏใน
 การออกเสียงคำหนึ่งแต่ต่างกับ อีก คำหนึ่งขณะที่คนเปล่งเสียงออกมา

แต่เราจะรู้ได้อย่างไรว่า กั้น กับ มั้น ต่างกันเพียงหนึ่งหน่วยเสียงอาจจะ
 ต่างกันมากกว่าหนึ่งหน่วยเสียงก็ได้ วิธีที่ดีที่สุดก็คือ การทดสอบ โดยการอาศัย
 คู่เทียบเสียง คู่อื่น เช่น กาย กับ มาด หรือ อัก กับ อ้า สุก กับ สุ่ม เป็นต้น
 ขอให้สังเกต ว่า อัก นั้น แม้จะเขียนไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีเสียงเป็นวรรณยุกต์ เอก
 ซึ่งเราอาจจะเขียนด้วย สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (phonemic transcriptions)
 ได้เป็น /ʔak/ ส่วน อ้า ก็เป็น /ʔam/

ตัวอย่างการเทียบเสียงพยัญชนะไทยแบบใช้คู่เทียบเสียง ดังต่อไปนี้

ปาน พาน บาน คาด ทาน คัด กานท์ กาน
อาน จาน ชาน ฟาน ชาน มาน นาน วาน
ลาน วาน ยาน

เราไม่คำนึงว่าคำเหล่านี้จะสะกดเหมือนกันหรือไม่ สำคัญอยู่ที่คำเหล่านี้เป็นคำพยางค์เดี่ยวที่คล้องจองกันเท่านั้นเอง

เราอาจจะหาคำอีกกลุ่มหนึ่งมาเทียบกับกลุ่มที่เราหามาได้แล้ว เพื่อจะได้ค้นหาเสียงที่ซอกอยู่ให้ครบถ้วน เช่น

ปาน	ปั้น	อาน	อัน	งาน	
พาน		จาน		วาน	
บาน	บั้น	ชาน		ดาน	ดั้น
คาด		ฟาน	พิน	ยาน	ยั้น
ทาน	ทั้น	ชาน	ชัน	วาน	
คาด	คั้น		ชิน		
กานท์	กั้น	มาน	มัน		
กาน	กั้น	นาน	นิน		

สำหรับเสียงพยัญชนะที่ยังว่างอยู่นั้น เราอาจจะหาคู่เทียบเสียงมาเทียบเคียงกันได้อีก เช่น เชื้อ : เจื้อ อุ : ปู่ มา : ฮา งค : รด ฯลฯ ขอให้สังเกตว่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเสียงพยัญชนะกันทั้งสิ้น ซึ่งมีทั้งหมดอยู่ ๒๑ หน่วยเสียงด้วยกันดังนี้

* สะกดด้วยสระเสียงยาวแต่ออกเสียงสั้น /thān/

สัญลักษณ์ตามแบบสากล	คำตัวอย่าง	สัญลักษณ์ที่ใช้อักษรไทย
/p/	ปาน ปั้น	/ป/
/ph/	พาน	/พ/
/b/	บาน บั้น	/บ/
/t/	ทาด	/ต/
/th/	ทาน ทั้น	/ท/
/d/	ทาด ตั้น	/ด/
/k/	กานท์ กั้น	/ก/
/kh/	กาน กั้น	/ค/
/ʔ/	ฮาน ฮั้น	/อ/ ^๒
/c/	จาน	/จ/
/ch/	ชาน	/ช/
/f/	ฟาน ฟั้น	/ฟ/
/s/	ซาน สั้น	/ซ/
/h/	ฮั้น	/ฮ/
/m/	มาน มั้น	/ม/
/n/	นาน นั้น	/น/
/ŋ/	งาน	/ง/
/r/	ราน	/ร/
/l/	ลาน ลั้น	/ล/
/w/	วาน	/ว/
/y/ ^๓	ฮาน	/ย/

^๒ ใช้ /อ/ แทนเสียงพยัญชนะต้นตัวสะกด /อ/ แทนเสียงสระอีกไม่ได้เพราะตามหลักได้ใช้สัญลักษณ์ตัวหนึ่งแทนได้เพียงหนึ่งหน่วยเสียง

^๓ บางท่าน เช่น Mary Hoad ใช้ /ย/

แม้ว่าไทยจะมีเสียงพยัญชนะ ๒๑ หน่วยเสียงเมื่อใช้เป็นพยัญชนะต้นก็จริงแต่เมื่อเป็นเสียงพยัญชนะสะกก็มีเพียง ๘ หน่วยเสียงเท่านั้น ซึ่งเทียบกับแม่ กบ กก กค กข กฅ กณ กง เกอຍ เกอว ตามอักษรวิธีเดิมของไทย และอาจจะหาคู่เทียบเสียงได้ดังนี้

บับ	บัก	บัก
บ่า	บั้น	บิ่ง
เบ้า	ไบ้	

แต่ขอบอกว่าจากการค้นคว้าของนักภาษาศาสตร์ สาขากลศาสตร์ (Acoustic Phonetics) เช่น Arthur S. Abramson* กล่าวว่าเป็นการยากที่บอกให้ชัดเจนไปว่า เสียงตัวสะกดในภาษาไทยนั้นเป็นเสียงโฆษะ หรือ อโฆษะ แต่จากการทดลองหลายครั้งปรากฏว่า คร. แอบแรมสันลงมติว่าควรจะได้ว่าเป็นเสียงอโฆษะมากกว่า เพราะฉะนั้นจึงใคร่ขออ้างว่า แม้ว่าภาษาไทยจะใช้ ค และ บ ซึ่งเป็นพยัญชนะแทนเสียงโฆษะเป็นตัวสะกดก็ตาม แต่เมื่อเขียนเป็นสัญลักษณ์ตามหน่วยเสียงให้ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นอโฆษะ คือ /p,t,k/ หรือ /ป,ต,ก/ ถ้าพิจารณาให้ดีก็สังเกตเห็นไปแล้วว่าความโครงสร้างทางสัทวิทยา (phonology) ว่าภาษาไทยไม่มีเสียงโฆษะที่ควบคู่กับ /k/ อย่างเช่น /b/ คู่กับ /p/ และ /d/ คู่กับ /t/ และเมื่อใช้ /ก/ ซึ่งเป็นเสียงอโฆษะเป็นเสียงพยัญชนะสะกดได้ คำอื่นแม้จะใช้ ค บ สะกดก็น่าจะเป็นเสียง /t, p/ ซึ่งเป็นอโฆษะด้วยเพื่อให้คล้ายตาม /k/ แต่ถ้าจะมองอีกแง่หนึ่งว่าเสียงพยัญชนะสะกดน่าจะเป็นเสียงโฆษะเพราะใช้ ค และ บ ซึ่งเป็นพยัญชนะเสียงโฆษะสะกด ดังนั้น คำที่มี ก สะกดก็ควรจะสะกดด้วยเสียงโฆษะเป็น /g/ ด้วย แต่ขอให้จำไว้ว่าเมื่อเป็นพยัญชนะต้นไทยไม่มีเสียง /g/ ถ้าจะให้คำที่ ก สะกดมีเสียง /g/ เราจะต้องเพิ่มหน่วยเสียงใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตามนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันท่านหนึ่งคือ Mary R. Haas* ซึ่งเป็นผู้ศึกษา และแต่ง

* Arthur S. Abramson, *The Vowels and Tones of Standard Thai: Acoustical Measurements and Experiments* (Bloomington, Indiana, 1962) p.4.

* Mary R. Haas, *The Thai System of Writing* (Washington, D.C. 1956), pp. 6-9.

ตำราหลายเล่มเกี่ยวกับภาษาไทย กล่าวว่า เสียงพยัญชนะสะกดควรจะเป็น /b, d, g/ โดยเพิ่มหน่วยเสียง /g/ ขึ้นในภาษาไทย และมีที่ใช้เฉพาะเมื่อเป็นเสียงสะกดเท่านั้น ท่านให้เหตุผลว่า การใช้ /b, d, g/ จะเป็นเสมือนเครื่องหมายบอกได้ทันทีว่า พยางค์สิ้นสุดที่ใด เช่น คำว่า /nagrɪan/ "นักเรียน" จะเห็นได้ทันทีว่าพยางค์แรกจบลงที่ /g/ และพยางค์หลังเริ่มต้นที่ /r/ ถ้าหากใช้เสียงอโฆษะเป็นเสียงพยัญชนะสะกดจะพบปัญหา เรื่องพยางค์สิ้นสุด ณ ที่ใด เช่น /nákriən/ ผู้อ่านอาจจะเข้าใจว่าเป็น /nák + riən/ หรือ /ná + kriən/ ก็ได้ เพราะ /kr-/ นั้นเป็นเสียงควบกล้ำได้ ท่านว่าพวกที่เลือกเสียงอโฆษะเป็นเสียงพยัญชนะสะกด ก็คงเพิ่มสัญลักษณ์แบ่งจุดแบ่งของพยางค์ (juncture หรือ syllable boundary) คือ /+/ ขึ้นอีกหน่วยเสียงหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีเหตุผลด้วยกันทั้งคู่ แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้จะถือว่าเสียงพยัญชนะสะกดเป็นเสียงอโฆษะ เพื่อให้เป็นไปตามเสียงที่ได้ยิน และจะไม่ต้องเพิ่ม /g/ ขึ้นอีกหน่วยเสียงหนึ่ง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะนี้ ส่วนมากมักใช้เหมือนกัน แต่มีหนังสือบางเล่ม^๖ ที่ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพยัญชนะชนิดต่างไปจากที่กล่าวมาแล้วดังนี้

P	แทน	ph
T	แทน	th
K	แทน	kh
C	แทน	ch

โดยมีเหตุผลว่าเมื่อเป็นหน่วยเสียงเดี่ยวก็ควรใช้สัญลักษณ์เดี่ยว จึงได้เลือกใช้อักษรโรมันตัวใหญ่แทนเสียงชนิด แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้จะใช้สัญลักษณ์ที่ปรากฏในหน้า ๖๕ เป็นเกณฑ์

เสียง /ʔ/ เป็นเสียงที่ดูจะเป็นปัญหาที่สุด เพราะมีนักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาไทยหลายท่าน ทั้งที่เป็นคนไทยเองและเป็นฝรั่งมักจะคิดว่า /ʔ/ ไม่ใช่หน่วย

^๖ Udom Warotamasakhdit, *Thai Syntax: An Outline* Ph.D. Dissertation, (The University of Texas, 1963); Edward M. Anthony, Deborah P. French and Udom Warotamasakhdit, *Foundations of Thai, Book I* (Ann Arbor, 1968).

เสียงโดยอ้างเหตุผลว่าเกิดหน้าสระ หรือตามหลังสระเสียงสั้น ถ้าหากไม่มีเสียงพยัญชนะ
อื่นตาม (ถ้าเชื่อในหลักดังกล่าวก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าเสียงอื่น เช่น /p/ ก็ไม่ใช่
หน่วยเสียงเพราะเมื่อไรที่มีสระเมื่อนั้นมีเสียง /p/ นำหน้า เมื่อไรมีสระเสียงสั้นไม่มี
อะไรตาม เมื่อนั้นมี /p/ ตามหลัง อันเป็นข้อพิสูจน์ที่ผิด) นอกจากนี้แล้วเวลา
เราออกเสียงคำว่าอื่น อีกจะได้ยินเสียง /ʔ/ ชัดเจน หรือในคำว่า สะ ของผู้ชายกับ
คำว่า สะ ของผู้หญิงจะเห็นได้ชัดว่า สะ ของผู้ชายมี /ʔ/ แต่ของผู้หญิงไม่มี ยิ่งกว่า
นั้นถ้าเราสังเกตการเติม infix /-amn-/ เข้ากลางคำอย่างในคำว่า /kəət/ เป็น
/kəəmnəət/ และ /khuun/ เป็น /khamnuun/ และมาพิจารณา /ʔuay/ เป็น
/ʔamnəay/ และ /ʔəət/ เป็น /ʔamnəət/ แล้ว จะพบว่า ถ้า
เราไม่ถือว่า /ʔ/ เป็นหน่วยเสียงแล้ว ส่วนที่เติมเข้าไปจะไม่ใช่ infix แต่เป็น
อุปสรรค (prefix) แต่ถ้าหากเราถือว่า /ʔ/ เป็นหน่วยเสียง /-amn-/
ก็จะเป็น infix ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถูกต้องตามระบบทั่วไปของภาษา ฉะนั้นโดย
อาศัยหลักฐานทางเสียงที่ได้ยิน หรือแม้กระทั่งอาศัยเครื่องมือทาง กลสัทศาสตร์
และระบบทั่วไปของภาษาไทยดังกล่าวแล้วช่วย เราจึงถือว่า /ʔ/ ต้องเป็นหน่วยเสียง
โดยเฉพาะแล้วเป็นหน่วยเสียงในรูปเดิม (underlying form) ของคำที่จะได้กล่าว
ถึงในบทที่ ๑๘